

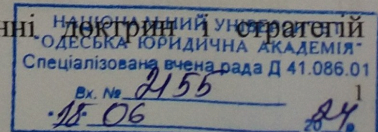
До спеціалізованої вченої ради Д. 41.086.01
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23)

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора юридичних, професора ЛУЧЕНКА Дмитра Валентиновича
на дисертацію КУЗНЕЦОВА Сергія Сергійовича на тему:
«Адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації
морської доктрини України», подану на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук із спеціальності 12.00.07 «Адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право»

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження.

Зважаючи на нормотворчу практику сучасних держав, необхідно констатувати, що регламентація базисних умов та напрямів морської діяльності відбувається за допомогою схвалених їхніми урядами довгострокових програм та стратегічних планів розвитку. У таких документах визначено пріоритетні економічні та політичні інтереси, наведено бачення ролі морської діяльності у розбудові держави та приділено увагу питанням захисту прав на міжнародному рівні. У свою чергу, основою такого планування виступають правничі наукові розробки, експертні оцінки, дослідження та узагальнення зарубіжного і вітчизняного досвіду, що сполучаються для вироблення кращої моделі державного управління функціонуванням морської галузі. Від якості створених документів довгострокового стратегічного планування та покладених в їх основу наукових розробок залежить подальший розвиток галузевого законодавства, удосконалення практики його застосування та інші аспекти публічного адміністрування морської діяльності. За такими документами також можна простежити переважаючу спрямованість уваги держав на морські воєнні чи господарські цілі, або на їх поєднання при застосуванні комплексного підходу до вирішення завдань розвитку морської галузі. Важливо також звернути увагу на те, що поряд із внутрішньодержавним складником, при формуванні доктрини і стратегій

ураховується міжнародний аспект, зокрема схвалені ООН напрями глобального розвитку, стандарти безпеки мореплавства тощо, а також існуючі на певному етапі еволюції людської цивілізації соціальні, економічні та політичні реалії: воєнні дії, пандемічні та терористичні небезпеки, участь держав в інтеграційних утвореннях тощо. Цими факторами зазвичай обумовлено зміни у програмних документах, їх актуалізація, забезпечується необхідна динаміка норм і простежується готовність держав та їх управлінських апаратів до реагування на нові виклики та загрози. Сучасні морські доктрини держав світу поєднують схвалені урядами нормативні документи та наукові напрацювання у різних галузях науки, які чинять взаємний вплив та забезпечують необхідне оновлення. При цьому, правовий, зокрема адміністративно-правовий, напрям зазначених наукових розробок набуває провідного значення, адже має належним чином забезпечити формування та формулювання відповідних правових норм, запропонувати встановлення механізмів їх ефективної реалізації органами управління, означити межі та напрями імперативного впливу.

Для українського законодавства формування програм розвитку морської та портової діяльності у програмних документах довгострокового планування стало традиційним з 2009 р., а складена практика свідчить про наслідування класичних підходів до проектування їх положень. При цьому, комплексна морська доктрина України, створення якої набуло актуальності з моменту проголошення незалежності держави, досі перебуває у стані становлення та пошуку оптимальної моделі адміністрування галузі, створення її наукового, поперед усе правничого, базису. Такий базис має враховувати сучасні тенденції адміністрування роботи морського сектору, має бути «відкритим» до опрацювання кращих світових практик та стандартів управління морською діяльністю, пристосованим до оперативного реагування на нові небезпеки і здатним до продукування ефективних, розрахованих як на сучасність, так й на перспективу, норм законодавства. Представлене дисертаційне дослідження, присвячене адміністративно-правовому забезпеченню формування та

реалізації морської доктрини України, яка поступово оновлюється у надскладних постпандемічних умовах воєнної агресії та окупації суходольних і морських територій держави, відповідає наведеним вимогам, і є цілковито новим явищем у системі наукових розробок сфери адміністративного права. Воно сприятиме очікуваному удосконаленню галузевого законодавства та практики державного управління морською діяльністю, що свідчить про актуальність обраної теми докторської дисертації С.С. Кузнєцова.

Дисертаційну роботу підготовлено дисертантом самостійно, її обговорено на засіданні кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія» та засіданні Південного регіонального центру Національної академії правових наук України, тему затверджено на засіданні вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія» від 11.09.2023 р. (протокол № 1).

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірності, новизни та значення. Дисертація базується на комплексному підході до вирішуваної наукової проблеми, а сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості.

Значний масив теоретичного, емпіричного та нормативного матеріалу, а також вдало обрана і застосована система методів наукового пізнання дозволили дисертанту виробити виважену, послідовну та аргументовану авторську позицію, запропонувати низку цінних для науки адміністративного права та практики публічного адміністрування морської діяльності пропозицій. Слід особливо відзначити новаційність підходів автора до оновлення системи державного управління та галузевого законодавства під час дії в Україні режиму воєнного стану та для повоєнного відновлення країни.

Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, що об'єднують одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Список використаних джерел цілковито відповідає тематиці дослідження і дозволяє якісно та повно розкрити обрану тему. Зважаючи на комплексність вирішуваних у роботі завдань, її теоретичний базис складено з наукових праць українських та зарубіжних учених у галузі теорії права, адміністративного права та публічного адміністрування морської і портової діяльності, а також регіональних та глобальних аспектів і практик такого адміністрування. Автором докладно проаналізовано українське морське законодавство, значна кількість міжнародних (глобальних та регіональних) угод у сфері управління морською та іншими тісно пов'язаними з нею видами діяльності, що дало можливість сформулювати власну позицію щодо адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації морської доктрини України.

Коректне використання джерельної бази дослідження, наявність необхідних посилань на наукову, нормативну, аналітичну та іншу літературу, а також судову практику свідчать, що дисертація та наукові праці, у яких розкрито її результати, **не містять ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, а також інших порушень академічної доброчесності.**

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає у можливості їх використання у правотворчій діяльності та практиці діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування України, при реформуванні законодавства України з питань морської діяльності, підготовці проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення та усунення прогалин правового забезпечення діяльності як у морських прибережних акваторіях України, так і у відкритому морі.

Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, при підготовці підручників та навчальних посібників з курсів «Адміністративне право», «Проблеми адміністративного права», «Морське право», «Забезпечення безпеки морегосподарського комплексу України», «Міжнародне морське право», а також при підготовці дисертаційних робіт та

монографічних досліджень з питань правового забезпечення морської діяльності.

Достовірність та наукова новизна здобутих результатів. Дисертація С.С. Кузнєцова є першим в Україні комплексним науковим дослідженням, у якому відповідно до напрацювань сучасного адміністративного права, міжнародних та регіональних стандартів публічного адміністрування морської діяльності сформульовано цілісну концепцію адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації морської доктрини України.

Дисертація містить низку обґрунтованих висновків та пропозицій, які характеризуються науковою новизною та заслуговують на підтримку.

У Розділі 1 «Формування морської доктрини сучасної держави» з метою створення теоретико-методологічних засад дисертаційного дослідження автором визначено місце правових доктрин у системі публічного адміністрування морської діяльності, обґрунтовано їх визначальне значення для побудови такої системи, базованість на чинних стосовно держави міжнародних угодах, а на підставі опрацювання значного обсягу наукових правничих розробок обґрунтовано власну позицію щодо ознак сучасних правових доктрин, їх видів та запропоновано для позначення процесу формування відповідної доктрини застосовувати термін «доктринотворення». Крім того, аргументовано, що процес доктринотворення складається із чотирьох стадій (розвиток витоків, наукове пізнання, суспільна доктриналізація, державна доктриналізація), що охоплюють відповідні етапи. Зокрема, етапами стадії наукового пізнання запропоновано вважати: вивчення проявів (явищ) суспільного буття (для правових доктрин – проявів (явищ) державно-правової дійсності; виявлення фактів, тенденцій, характеристик і проблем, які стосуються певних проявів (явищ) суспільного буття (буденне пізнання); визначення об'єкта, предмета, методів і цілей дослідження; аналіз інформації: статистичної, аналітичної, емпіричної тощо, яка пов'язана з вивченням обраного предмета дослідження; виявлення внутрішніх і зовнішніх чинників, які мають вплив (позитивний або негативний) на розвиток об'єкта

дослідження; опрацювання і формулювання висновків і пропозицій, що стосуються розвитку об'єкта дослідження; об'єктивація (документування) результатів дослідження (сторінки 34–35 дисертації). Виокремлюючи стадії та етапи доктринотворення, автором доведено циклічність цього процесу (сторінки 33–36 дисертації).

Необхідно підтримати проведене дисертантом докладне вивчення процесу формування та зміни Морської доктрини України на період до 2035 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. № 1307, а також пропозиції щодо необхідності врахування теоретичних і практичних досягнень правової науки у частині формування правових доктрин, зокрема правової (морської) доктрини (підрозділ 1.2 дисертації). У межах розділу, на основі національного законодавства та теоретичних розробок, запропоновано авторське визначення поняття «морська діяльність», як одного з визначних для формування як комплексної морської доктрини України, так й підготовки змін до Морської доктрини України на період до 2035 року у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1108. Також аргументовано необхідність зміни набору складників такої діяльності (сторінки 70–77 дисертації).

Важливим у теоретичному та практичному аспектах є окреслення автором особливостей правового статусу держави як суб'єкта морських правовідносин [що стосуються (виникають із) морської діяльності та урегульовані галузевим законодавством], та розробка визначень низки відповідних понять з їх докладною характеристикою та базуванням власної точки зору на значному нормативному базисі. Так, під «державою прапора» запропоновано вважати будь-яку державу, яка реалізувала принцип свободи відкритого моря, зокрема його складника – свободу судноплавства, відповідно до положень Конвенції ООН з морського права 1982 р., у частині, яка стосується реалізації права судноплавства, тобто права на те, щоб судна під її прапором плавали у відкритому морі. Під «прибережною державою» запропоновано розуміти будь-яку державу, що має вихід до моря, здійснила

делімітацію територіального моря та погодилася здійснювати суверенітет над територіальним морем із дотриманням Конвенції ООН з морського права 1982 р. та інших норм міжнародного права. На особливу увагу заслуговує розроблене визначення поняття «морська держава», як будь-якої держави, що великою мірою заінтересована у безпеці морської діяльності, а саме стосовно безпеки суден, людей і майна на суднах та морського середовища, зокрема тому, що її громадяни беруть участь у забезпеченні, здійсненні та споживанні морських послуг, із дотриманням Конвенції ООН з морського права 1982 р. та інших норм міжнародного права (сторінки 95–102 дисертації).

У розділі 2 «Публічне адміністрування морської діяльності України як держави прапора» проаналізовано особливості його найзначніших компонентів та розроблено ряд вагомих пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового забезпечення формування та реалізації морської доктрини України у напрямку управління морською діяльністю України як держави прапора. У межах розділу актуалізоване питання створення міжнародного реєстру суден в Україні (сторінки 111–117 дисертації) та надано авторську характеристику поняття «виключна юрисдикція держави прапора щодо суден прапора у відкритому морі» як цілісного правового феномену з виокремленням його особливостей (сторінки 117–118 дисертації). Слід визнати слушною та такою, що заслуговує на цілковиту підтримку тезу автора про необхідність додання до класичних адміністративно-правових зобов'язань держави прапора також зобов'язань з протидії незаконним актам, пов'язаним із забрудненням морського середовища, поширенням наркотичних засобів, перевезенням рабів та несанкціонованим мовленням з морських просторів, а також підготовкою і дипломуванням морських кадрів та протидії пандеміям (підрозділи 2.2 та 2.3 дисертації). Також дисертантом приділено увагу новому аспекту морської діяльності сучасної держави як держави прапора, а саме - залученню до впровадження нових технологій у судноплавство та вироблення процедур для використання нових автоматизованих систем (сторінки 160–161

дисертації), що є новим напрямом у публічному адмініструванні морської діяльності на глобальному, регіональному та національному рівнях.

У Розділі 3 «Публічне адміністрування морської діяльності України як прибережної держави» охарактеризовано особливості управління портовою сферою, діяльністю у прибережних акваторіях, приморських регіонах та у воєнно-морській сфері. Характеристика суб'єктів публічного адміністрування морської діяльності України як держави порту, базована на широкому підході до цієї категорії, охоплює, крім національних органів, також й наднаціональні інституції, вироблені та схвалені норми та стандарти яких реалізуються на внутрішньодержавному рівні (зокрема через систему контролю державою порту, реєстрацію суден, присвоєння їм ідентифікаційних номерів тощо) (сторінки 165, 167, 242–248). Цим було продовжено розробку сформованого останніми роками напряму у науці сучасного українського адміністративного права про розширення меж імперативних керуючих впливів на глобалізовані та всесвітньо уніфіковані види діяльності держав (морську та портову діяльність, митну справу тощо). А звернення уваги автора та його підтримка концепції доброго урядування свідчить про наслідування у його роботі іншої, не менш актуальної для сучасної науки адміністративного права, ідеї про сервісне призначення сучасної держави та її адміністративного апарату (сторінки 177–183 дисертації). Мають вагоме теоретичне та теоретико-прикладне значення пропозиції дисертанта щодо шляхів оновлення публічного адміністрування у приморських регіонах у мирний час та в особливих умовах. До їх кола, зокрема, віднесено: 1) внесення змін до програмних документів довгострокового планування та поточного законодавства щодо заповнення термінологічних прогалин і врахування синергії різних видів транспортної активності в приморських регіонах не лише з точки зору природоохоронних заходів, а також із метою підвищення ефективності співпраці як за звичайних умов, так і в особливий період; 2) зосередження на поєднанні морського і внутрішнього водного транспорту за межами сфери захисту навколишнього середовища; 3) одночасне планування воєнного та післявоєнного розвитку; 4)

наголос на муніципальну й місцеву участь у плануванні за широкою участю зацікавлених сторін; 5) урахування при запровадженні інтегрованого управління у приморських регіонах зарубіжного досвіду та кращих практик урядування ЄС (сторінки 229–230 дисертації).

Корисним для сучасної правової науки є проведений дисертантом аналіз правового статусу України як держави, що перебуває у географічно несприятливому положенні, який було визнано за нею відповідно до Закону України від 03.06.1999 р. «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року та Угоди про імплементацію Частини XI Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року» та акцентування уваги на особливих правах, яких надано таким державам відповідно до Конвенції ООН з морського права 1982 р. і які можуть бути реалізовані Україною через відповідні адміністративно-правові механізми (сторінки 207–214 дисертації).

У Розділі 4 «Азово-Чорноморський регіоналізм у контексті морської доктрини України» охарактеризовано особливості регіонального публічного адміністрування морської діяльності та реалізації його стандартів на національному рівні. Слід підтримати авторську позицію про те, що функціонування та регламентація форм і методів публічного адміністрування на регіональному рівні наслідують класичні для глобалізованого та транснаціонального правового регулювання концепції. А також про їх відмітні риси: обмеженість певним географічним районом, пов'язаність із певною акваторією і спрямованість на виконання специфічних завдань, які є характерними саме для цього регіону; більш тісний зв'язок задіяних акторів, більший ступінь їх взаємодії, та оперативність застосування відповідних заходів (сторінки 242–248 дисертації).

Також у четвертому розділі роботи продовжено розробку категоріального апарату для оновлення морської доктрини України та запропоновано низку змін до чинного законодавства. Зокрема, запропоновано під морським єврорегіоналізмом розуміти практику формування правового

режиму регіонального співробітництва держав-членів Ради Європи у сфері реалізації спільних інтересів та/або захисту від спільних загроз, що стосуються морської діяльності в певному європейському морському басейні, а у випадку, якщо зазначене стосується басейну Чорного моря, то ця діяльність може бути позначена як «Чорноморський басейновий єврорегіоналізм». Аргументовано, що Чорноморський басейновий регіоналізм може бути виділений в окремий вид (приклад) співробітництва дуже різних держав зі значними ускладненнями, пов'язаними з воєнними діями, різними підходами держав-учасниць до вирішення соціальних, політичних та економічних питань розвитку. Він проявляється через участь України в інфраструктурних проєктах морської транспортної сфери, динаміка яких останніми роками поживається через поступове входження України до системи водних транспортних комунікацій ЄС та актуалізацію для України регіональних транспортних ініціатив західного і північно-західного спрямування. Зважаючи на отримання Україною у 2022 р. статусу партнера-учасника в європейській Ініціативі трьох морів, а у 2023 р. – асоційованого члена цього альянса, розгляд у дисертації перспектив співпраці у його рамках є корисним як для сучасного стану розвитку співробітництва, так й повоєнного відновлення України. Актуалізовані та додатково аргументовані у розділі пропозиції щодо реформування та визначення правового режиму Азово-Керченської акваторії відповідно до норм Конвенції ООН з морського права 1982 р., яка в установленому порядку стала частиною національного законодавства України, продовжують науковий дискурс щодо побудови дієвого та такого, що відповідає сучасному стану мореплавства у регіоні, правового базису, а також підтверджують неправомірність визначення правового режиму та статусу цих акваторій у двосторонній угоді, що діяла майже двадцять років (квітень 2004 – лютий 2023 рр.) між Україною та рф.

Робота містить також інші вагомні результати та висновки, які є обґрунтованими та повною мірою відображають результати проведеного дослідження. Крім того, заслуговують на схвалення й сформульовані

дисертантом пропозиції стосовно удосконалення чинного українського законодавства про реєстрацію суден та правовий режим внутрішніх морських вод та територіального моря України.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційному дослідженні, викладено у 39 наукових публікаціях (із них 1 у співавторстві), 20 з яких розміщено у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 6 (1 у співавторстві) – у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science та/або Scopus і 13 доповідях на наукових і науково-практичних конференціях. Кількість праць, а також повнота викладу результатів дисертаційного дослідження та наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації відповідають встановленим вимогам.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід зазначити, що у ньому наявні положення, які відрізняються суперечливим змістом, є недостатньо аргументованими та логічними і потребують уточнення позиції здобувача.

1. Один із пунктів наукової новизни (с. 14) сформульовано дисертантом наступним чином «уперше висловлено думку щодо необхідності оновлення розуміння концепції «реального зв'язку» між судном і державою його реєстрації». Потребує пояснення з боку дисертанта, наскільки ця думка є важливою для розвитку науки, які конкретно здобутки, висвітлені у роботі, на ній ґрунтуються?

2. Недостатньо аргументованою та доведеною є позиція автора щодо наведеної на с. 36 дослідження категорії «доктриналізація» та її позначення як комплексної стадії запропонованого авторського поняття «доктринотворення» (процесу формування відповідної доктрини), а також про суспільний та державний складники доктриналізації як визнання результатів дослідження

науковою спільнотою та юридизації результатів дослідження, тобто надання певній доктрині статусу джерела права у формі правового акта. Крім того, на с. 40 дисертації до процесу доктринотворення автором додається ще один складник – соціальна діагностика, яка поєднує «аналіз стану соціальних об'єктів і процесів; виявлення проблем функціонування і розвитку соціальних об'єктів і процесів; виявлення умов, в які включені суб'єкт і об'єкт соціальної дійсності, що справляють вплив на соціальну поведінку суб'єктів суспільних відносин». Це потребує окреслення позиції автора стосовно усіх компонентів доктринотворення та визначення до якої з виокремлених стадій або їх етапів належить цей складник.

3. Дискусійним як у сучасній українській правовій науці, так й у рецензованому дисертаційному дослідженні є теза автора про необхідність виокремлення окремої галузі морського права, як комплексної галузі права у системі права України (с. 82, 85 дисертації) та авторське визначення предметом її регулювання морських правовідносин – певної сукупності (виду) суспільних відносин, які виникли (є пов'язаними) із суспільно корисною морською діяльністю та дістали правового врегулювання нормами морського права – комплексної галузі права в системі права України (с. 85 дисертації). При цьому, наявність значного обсягу галузевого законодавства, про що зазначено у роботі (с. 85 дисертації) сумнівів не викликає і позначення визначення морських правовідносин як певної сукупності (виду) суспільних відносин, які виникли (є пов'язаними) із суспільно корисною морською діяльністю та дістали правового врегулювання галузевим законодавством слід вважати більш коректним.

4. При розгляді організаційних заходів Комітету зі спрощення формальностей Міжнародної морської організації щодо протидії обігу наркотичних засобів на морі, автором відзначається про запровадження національних та регіональних систем спостереження та реагування на незаконні переміщення таких засобів морем (сторінка 126 дисертації), але відповідних прикладів співпраці не наведено. Це мало б проілюструвати

відповідні інструменти публічного адміністрування такої діяльності, застосовані окремими державами та їх об'єднаннями у якості як держав прапорів, так й прибережних держав.

5. При дослідженні протидії несанкціонованому мовленню з відкритого моря та відповідних обов'язків держави прапора щодо його припинення (сторінки 130–133 дисертації) автором не зазначається про механізми чи можливості припинення несанкціонованого мовлення з виключної (морської) економічної зони або прилеглої зони, що потребує додаткового пояснення та окреслення позиції автора щодо змін до законодавства України з метою протидії такій діяльності у Чорному та Азовському морях.

6. Дисертантом приділено значну увагу спрощенню та оптимізації портових формальностей як заходам, що сприяють побудові оновленого механізму публічного адміністрування портової діяльності (сторінки 177–179 дисертації), але не охарактеризовано досвід створення «морського єдиного вікна» як одного з кроків такої оптимізації. Автору необхідно навести власну позицію щодо такої ініціативи та окреслити сучасний стан і перспективи її впровадження.

7. У підрозділі 4.2 «Азово-Чорноморські акваторії в європейських транспортних ініціативах» автор зазначає про один з напрямів розвитку морських перевезень на ближні відстані у європейському регіоні – «Європейський простір морських перевезень без бар'єрів» (сторінка 274 дисертації), але не визначає, яким чином на теперішній час впроваджується ця ініціатива і якими є перспективи участі у ній України. Адже це може бути актуальним в аспекті побудови ефективних та безпечних ланцюгів постачання товарів і продукції з України на європейські та інші світові ринки, а також у напрямку вироблення механізмів взаємодії різних видів транспорту у прикордонних регіонах.

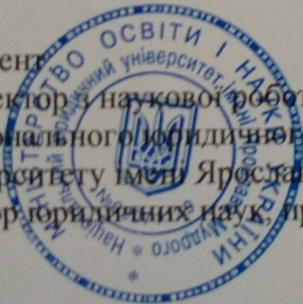
Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам. Наведені вище зауваження та пропозиції до роботи суттєво не впливають на її загальну позитивну оцінку і свідчать, перш за все,

про комплексний характер порушеної проблематики, її складність та актуальність.

Дисертаційне дослідження С.С. Кузнецова на тему «Адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації морської доктрини України», подане на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням і оформленням відповідає вимогам, передбаченим пунктами 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197.

На підставі викладеного вважаю, що Сергій Сергійович Кузнецов заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

Опонент
проректор з наукової роботи
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ЛУЧЕНКО

Підпис	<i>Лученко Д.</i>
Засвідчую	<i>Вид</i>
Нач. ВК	<i>Н</i>
06. 2024 р.	